

Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-, Rahim Acar vd. (ed.)

(İstanbul: Küre Yayınları, 2023), 5 Cilt, ISBN:978-625-9414-42-3

Hüseyin Taha TOPALOĞLU | <https://orcid.org/0000-0002-8598-826X>

Arş. Gör. Dr. | Yazar | htahatopaloglu@hitit.edu.tr

Hitit Üniversitesi | <https://ror.org/01x8m3269>

Din Felsefesi | Çorum, Türkiye

Öz

“Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-” başlıklı beş ciltlik editöryal çalışma, klasik İslam düşüncesinin din felsefesi alanına sunduğu katkıları tematik bir yapı içerisinde derlemeyi amaçlamaktadır. Her cilt, modern felsefi sorunlara karşılık gelen başlıklar altında seçilmiş metinlerden oluşur. Metinler, ilgili konuya dair tarihsel ve düşünsel bağlamı yansıttığı gibi çağdaş felsefi tartışmalarla da ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Din-akıl ilişkisi, vahiy, mucizeler, Tanrı'nın varlığı, ilahi sıfatlar, dini çoğulculuk ve ölüm sonrası hayat gibi meseleler, çeşitli mezheplerden ve düşünce geleneklerinden metinlerle tartışmaya açılmıştır. Eser, kavram sadakatine özenli çeviriler ve yer yer güçlü editöryal açıklamalarla dikkat çekerken, seçki kapsamı açısından sınırlılıklar barındırmaktadır. Bununla birlikte çalışma, Türkçe din felsefesi literatürüne önemli bir katkı sunmakta ve öğretim materyali olarak pedagojik potansiyel taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler

Din Felsefesi, İnanç, Akıl, Felsefe, İslam.

Atıf Bilgisi

Topaloğlu, Hüseyin Taha. “Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-, Rahim Acar vd. (ed.) (İstanbul: Küre Yayınları, 2023), 5 Cilt, ISBN:978-625-9414-42-3”. *Rize İlahiyat Dergisi* 31 (Nisan 2026), 361-365.

<https://doi.org/10.32950/rid.1718300>

Yayın Bilgileri

Türü

Kitap Değerlendirmesi

Değerlendirme: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

Süreç Bilgileri

Geliş Tarihi: 12.06.2025

Kabul Tarihi: 18.11.2025

Yayın Tarihi: 20.04.2026

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Etik Bildirim: ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr

Benzerlik Taraması

Yapıldı - iThenticate

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Dizinlenme Bilgisi

ULAKBİM
TR DİZİN

ERIH PLUS
EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

EBSCO

DOAJ

Major Topics in Philosophy of Religion -Selected Texts from Islamic Thought-, Rahim Acar et al. (ed.)

(İstanbul: Küre Yayınları, 2023), 5 Volumes, ISBN: 978-625-9414-42-3

Hüseyin Taha TOPALOĞLU | <https://orcid.org/0000-0002-8598-826X>

Res. Asst. Dr. | Author | htahatopaloglu@hitit.edu.tr

Hitit University | <https://ror.org/01x8m3269>

Philosophy of Religion | Çorum, Türkiye

Abstract

The five-volume editorial work titled “Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-” aims to compile the contributions of classical Islamic thought to the field of philosophy of religion within a thematic framework. Each volume consists of selected texts organized under headings corresponding to contemporary philosophical issues. The texts not only reflect the historical and intellectual context of the subjects they address but also attempt to establish connections with modern philosophical debates. Topics such as the relationship between reason and revelation, revelation itself, miracles, the existence of God, divine attributes, religious pluralism, and life after death are explored through texts representing various sects and intellectual traditions. While the work stands out for its faithful translations and, at times, robust editorial commentaries, it also contains limitations regarding the scope of its selections. Nevertheless, the compilation offers a significant contribution to the Turkish literature on the philosophy of religion and holds considerable pedagogical value as instructional material.

Keywords

Philosophy of Religion, Faith, Reason, Philosophy, Islam.

Citation

Topaloğlu, Hüseyin Taha. “Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-, Rahim Acar vd. (ed.) (İstanbul: Küre Yayınları, 2023), 5 Cilt, ISBN:978-625-9414-42-3”. *Rize Theology Journal* 31 (April 2026), 361-365.

<https://doi.org/10.32950/rid.1718300>

Publication Information

Type	Book Reviews	Peer-Review: Double anonymized - Two External
Process Information	Date of Submission: 12.06.2025	Date of Acceptance: 18.11.2025 Date of Publication: 20.04.2026
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.	
Ethics Committee Approval	Ethics committee approval is not required for this study.	
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate	Complaints: ilahiyyatdergi@erdogan.edu.tr
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.	
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.	
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.	

Abstracting and Indexes

ULAKBİM
TRIZIN

ERIH PLUS
INTERNATIONAL REFERENCE SERVICE FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

EBSCO

DOAJ

Rahim Acar vd. (ed.), *Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-* (İstanbul: Küre Yayınları, 2023), 5 Cilt, ISBN: 978-625-9414-42-3

“Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-” adlı beş ciltlik editöryal çalışma, günümüzde sıklıkla Batı merkezli yürütülen din felsefesi tartışmalarına, klasik İslam düşüncesinden özgün ve tematik bir katkı sunma iddiasıyla hazırlanmış disiplinler arası bir eserdir. Serinin genel giriş bölümünde Rahim Acar “din felsefesi”nin sadece modern Batı düşüncesi içinde anlamlandırılan bir alan olmadığı, İslam düşüncesi içerisinde de hem epistemolojik hem ontolojik düzeyde temellenmiş bir birikim bulunduğunu ifade etmektedir.¹ Eser, bu birikimi yalnızca akademik değil, pedagojik bir form içinde sunmayı hedeflemektedir. Eserin temel yöntemi, tematik bir yapı çerçevesinde ilerleyen seçkiler oluşturmaktır. Beş ciltte on tema belirlenmiş ve her tema, o alana özgü klasik metinlerle temsil edilmiştir. Bu temalar, modern din felsefesi literatüründe yer alan başlıklarla büyük ölçüde paralellik göstermektedir: Tanrı’nın varlığı, mucizeler, kötülük problemi, din dili, dinî çeşitlilik, ölüm sonrası yaşam gibi konular her biri iki kısım içeren beş ciltte toplanmıştır. Eserde her metnin başına konulan kısa editöryal değerlendirme yazıları bulunmaktadır. Bu metinler, hem metnin tarihsel bağlamını hem de felsefi yerini belirler. Ayrıca okuyucuya kavramsal bir hazırlık sunar.

İlk cilt, klasik İslam düşünürlerinin din-akıl ilişkisine ve dini ahlâki temellere dayandırma çabasına odaklanır. İbn Sina, Farabi, Gazzâlî ve İbn Rüşd gibi önde gelen İslam âlimlerinin metinleri, rasyonalite ile vahiy arasında kurulan bağın çok yönlülüğünü gösterir. Din ve akıl meselesi, İslam düşüncesinde hem bilgi teorisi hem de meşruiyet aracı olarak şekillendirilmişken aynı zamanda felsefî ve kelâmî geleneklerin bu meseleye bakış açılarının farklılığı ortaya konulmuştur. Birinci kitabın ikinci bölümünü oluşturan ahlak kısmında ise ahlâki değerlerin kaynağı, ahlâki iyinin ve kötünün akılla bilinip bilinemeyeceği ve ahlâki değerlerin uygulanmasında dinin yeri gibi meselelere dair metinler bulunmaktadır. Seçilen metinler söz konusu tartışmayı başarılı bir şekilde sunmuşlardır.

İkinci ciltte yer alan ilk tema vahiy, ilham, nübüvvet ve sezgi vb. dinî epistemoloji kavramlarına odaklanır. Metinlerde özellikle Gazzâlî, Mâtürîdî ve Sühreverdî’nin görüşlerine yer verilmesi, dinî bilgiye farklı kaynaklardan ulaşılabileceğini ve bu kaynakların farklı paradigmalarda ele alındığını göstermesi açısından önemlidir. İkinci cildin olağanüstü olaylar kısmında ise mucize, keramet, sihir gibi fenomenlerin özellikle nübüvvet ile ilişkisi bağlamında hem teolojik hem de metafiziksel açıdan ele alındığı metinlere yer verilmiştir. Bu bölümde Gazzâlî’nin mucize anlayışı ile İbn Rüşd’ün rasyonalist itirazları karşı karşıya getirilmiştir. Bu karşıtlık, din felsefesi içinde natüralizm ve müdahale teorisi tartışmalarıyla doğrudan ilişkilendirilebileceği için metin seçimi noktasında başarılıdır.

Üçüncü cilt, klasik İslam düşünürlerinin dinî delilciliğin imkânı/gerekliliği, Tanrı’nın varlığı lehine deliller ile Tanrı-âlem ilişkisi üzerindeki düşüncelerini oldukça geniş bir yelpazede ele alır. İlk kısım dinî delilciliğe dair teorik bir temel olarak görülebilir. İbnü’l-Arabi ve İbn Teymiyye’nin delilin gerekliliği hakkında düşüncelerinin yanı sıra İbn Sina’nın zorunlu varlık teorisi, Farabi’nin nizam anlayışı, Gazzâlî’nin yaratılış modeli ve Râzî’nin kelâmî yaklaşımı karşılaştırmalı şekilde sunulmuştur. Tanrı ve Âlem kısmı ise çağdaş din felsefesinde Tanrı’nın varlığı lehine öne sürülen gerekçelerin yaratılış, âlemdeki nizam ve kötülüğün varlığı özelinde ele alınışını içerir. Üçüncü cildin, çağdaş din felsefesinde tartışılan ontolojik ve kozmolojik delillerin İslam düşüncesindeki izdüşümlerini sunması sebebiyle güncel tartışmalarla kıyaslama yapma imkânı sağladığı söylenebilir.

Dördüncü cilt, akli felsefî izahlar karşısında dinî metinlerin nasıl anlaşılması gerektiği meselesine ve Tanrı hakkında konuşmanın imkânı, sınırları ve anlamı gibi meselelere dair metinlerden oluşmaktadır. Teşbih-tenzih gerilimi, mecazın epistemolojik statüsü ve ilahi sıfatların yorumlanması konularında temel tartışmaların izini bu metinler aracılığıyla sürmek mümkündür. Gazzâlî, Fahreddin Râzî, Şehristânî ve İbn Teymiyye gibi düşünürlerin yaklaşımları, kelimeler ile felsefe arasındaki semantik farkı da gözler önüne sermektedir.

Son cilt olan beşinci cilt ise çağdaş din felsefesiyle en kolay bağ kurulabilecek meseleleri barındırır. Özellikle dinî çeşitlilik bölümü,

¹ Rahim Acar vd. (ed.), *Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-* (İstanbul: Küre Yayınları, 2023), 1/11-12.

fetret ehli, tekfir, kurtuluş gibi meseleleri merkeze alarak hem teolojik hem de etik soruları tartışan metinleri ihtiva eder. Eserde Gazzâlî, Şehristânî, Râzî gibi düşünürlerin farklı yaklaşımları sunulmuş, İslam düşüncesinde dinî çeşitliliğe verilen muhtelif cevaplar görünür hâle getirilmiştir. Beşinci cildin ikinci kısmı olan Ölüm ve Sonrası'nda ise ruh-beden ilişkisi, kıyamet, ahiret, cennet-cehennem gibi metafizik konulara dair metinlere yer verilmiştir. Bununla beraber eskatoloji, ölüm sonrası bilinçlilik, reenkarnasyon gibi güncel tartışmalara öncülük eden metinler ile çocuk, hayvan ve zihinsel engellilerin ahiretteki durumu hakkında kelâmî görüşlere yer verilmesi bu cildi çağdaş din felsefesi tartışmaları açısından önemli kılmaktadır.

Sonuç olarak beş cilt olarak sunulan eser, tematik bütünlük açısından önemli bir başarı sergilemektedir. Her kısmın başındaki editöryal yazılar metinlerin modern felsefî tartışmalarla daha derinlemesine ilişkilendirilebilmesi açısından yer yer güçlü, yer yer yüzeysel kalmaktadır. Bu durum, bazı ciltlerin çok güçlü, bazılarının ise derinliksiz görülmesine neden olmaktadır.

Editöryal bir çeviri çalışmasının başarısı, şüphesiz, çeviri stratejileri ve editöryal müdahalelerin düzeyi ile alakalıdır. Eserin genelinde çevirilerin kavram sadakati ve terim tutarlılığı konusunda yüksek bir hassasiyet taşıdığı gözlemlenir. “Vücûb”, “imkân”, “ma'nâ”, “zât”, “sıfat”, “hudûs”, “hikmet”, “kudret” gibi metafizik ve kelâmî ağırlığı olan terimler, metin bağlamlarına uygun biçimde Türkçeye aktarılmıştır. Örneğin İbn Sina'nın zorunlu varlık öğretisine dair pasajlarda “vâcib bi-zâtihî” teriminin yalnızca “zorunlu varlık” şeklinde değil, dipnotlarla desteklenerek açıklanması, çevirinin sadece kelime değil kavram düzeyinde gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Çevirilerin bir diğer güçlü yönü, yer yer kullanılan kavram içi açıklamalardır. Bazı metinlerde kullanılan bu dipnotlar, hem terimin orijinal Arapça formunu hem de o terimin İslam düşüncesindeki yerini açıklayıcı bilgilerle destekler. Örneğin “hikmet” teriminin hem felsefî hem ahlakî hem de metafizik anlam katmanlarına değinilmiş olması, okuyucu açısından önemli bir kazanımdır. Ancak bu uygulama tüm metinlerde standartlaştırılmamıştır. Özellikle bazı kısa metinlerde hiç dipnota yer verilmemiştir ki bu, eserin okura sunduğu formasyonu ve kolaylığı bozmaktadır.

Bir başka dikkat çeken unsur, çeviri metinlerin hemen öncesinde yer alan editöryal tanıtım yazılarıdır. Bu yazılar, metnin hangi tarihsel bağlamda üretildiğini, hangi düşünce okuluna ait olduğunu ve hangi tartışma içinde yer aldığını açıklama amacını taşır. Çoğu yazı bu işlevi başarıyla yerine getirmektedir. Örneğin Tanrı ve Âlem ilişkisinin tartışıldığı bölümde, Gazzâlî ile İbn Rüşd'ün farklı bakış açılarını açıklayan kısa yazılar, okuyucuyu metin karşısında yönlendirici bir rol üstlenir.

Ancak bu editöryal müdahaleler de metinler arasında tutarlılık göstermemektedir. Bazı bölümlerde metinle ilgili açıklamalar yalnızca tarihî bilgi sunmakla sınırlı kalmakta, felsefî konumlandırma eksik bırakılmaktadır. Bu durum, özellikle felsefî derinliğe sahip metinlerin daha yüzeysel algılanmasına neden olabilmektedir.

Son olarak, dil ve üslup açısından çevirilerin büyük çoğunluğu tutarlıdır. Türkçeye aktarılan metinler, hem klasik yapıya hem de akademik dile uygun biçimde kaleme alınmıştır. Bununla birlikte bazı metinlerde özne-yüklem uyumsuzlukları, uzun ve karmaşık cümle yapıları ya da anlamın karıştığı ifadeler göze çarpar. Bu tür sorunlar editöryal redaksiyon aşamasında düzeltililebilecek türden hatalardır, fakat eserin bütününe ciddi bir zayıflık yaratmamıştır.

Pedagojik açıdan bakıldığında eserin ilk göze çarpan özelliği metin çeşitliliğidir. Eser sadece bir mezhebin ya da düşünce okulunun ürünlerini değil; Eş'arî, Mâtürîdî, Meşşâî, İshrâkî ve Süfî geleneklerden örnekleri içermektedir. Bu çoğulcu yaklaşım, öğrencilere İslam düşüncesinin din felsefesi konuları açısından zenginliğini ve farklı yaklaşımların bir arada nasıl var olduğunu gösterir. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse eser İslam düşüncesinin yekpare bir yapı olmadığını, kendi içinde tartışan, eleştiren ve yeniden kuran bir gelenek olduğunu göstermesi bakımından kıymetlidir.

Ancak bu çoğulcu tavrın eksik ve hatta problemleri alanları da vardır. Örneğin Nasîrüddîn Tûsî veya Allâme Tabatabaî gibi İslam alimlerinin metinleri, serinin birçok tematik başlığına özgün katkılar sunabilirdi.

Yine de eserin disiplinler arası etkileşim olanağı sunduğunu söylemek gerekir. Felsefe, kelim, tasavvuf ve fıkıh gibi alanlara dair pasajların bir arada sunulması, öğrencilerin disiplinler arası bir kavrayış geliştirmesine olanak tanır. Ayrıca, eser sadece ilahiyat fakültelerinde değil, felsefe, tarih, edebiyat veya sosyoloji gibi alanlarda çalışan araştırmacılar için de kaynak işlevi görebilir.

Bununla beraber eserin yalnızca içerdiği metinlerin zenginliğiyle değil, aynı zamanda bu metinlerin sunulmuş biçimiyle de önemli bir pedagojik potansiyel taşıdığı görülmektedir. Bu potansiyel, hem üniversite düzeyinde eğitim veren akademisyenler hem de lisansüstü öğrenciler için çok yönlü kullanım imkânı sunmaktadır. Eserin akademik niteliği ile pedagojik işlevi iç içe geçmiş durumdadır ve bu da eserin salt bir çeviri derlemesi değil, aynı zamanda bir öğretim materyali olarak değerlendirilmesini mümkün kılar. Eserin sahip olduğu tematik bütünlük, akademik öğretim açısından büyük bir avantajdır. Beş ciltte on ana başlık altında toplanmış temalar, klasik İslam düşüncesindeki temel din felsefesi meselelerini sistematik biçimde ele alır. Bu yapısal bütünlük, örneğin bir “Din Felsefesine Giriş” dersi kapsamında haftalık modüller olarak kullanılabilir bir formata sahiptir. Ayrıca her metnin önüne konulan kısa editöryal açıklamalar, öğrencilere metni nasıl okumaları gerektiğine dair yönlendirici bilgiler sunar. Bu yapı sayesinde eser, sadece ileri düzey araştırmacılar için değil, henüz klasik metinlerle tanışmakta olan öğrenciler için de

uygundur.

Eserin pedagojik yönü sadece içerikle ve yöntem açısından değil, dil kullanımı ve sunum biçimiyle de ilişkilidir. Çeviriler, yukarıda da değinildiği gibi, ilerleyen baskıların redaksiyon aşamasında kolaylıkla düzeltililebilecek hatalara rağmen genel olarak gayet akıcı ve anlaşılırdır.

Eserin pedagojik açıdan en önemli katkısı şüphesiz, öğrencileri yorumlayan okura dönüştürme potansiyelidir. Eserde sunulan metinlerin çoğunluğu, deskriptif bir şekilde doğruları sunmak yerine bir tartışma zemini açar. Bu da okuyucunun metinlerdeki konuları tartışan, argüman kuran ve eleştiren bireyler olmasını sağlar.

Eserin olumlu yönlerinin yanında geliştirilebilecek bazı hususlar da bulunmaktadır. Yöntemsel açıdan bakıldığında, eserin en dikkat çekici yönü, iki yönlü olmasıdır. Şöyle ki, klasik metinler çağdaş din felsefesi konularıyla ilişkilendirilmiş ve aynı zamanda bu temalar üzerinden klasik literatür yeniden yapılandırılmıştır. Ancak bu metodun tutarlılığı her bölümde aynı düzeyde sürdürülememiştir. Örneğin Tanrı'nın varlığı ya da din dili kısımları çağdaş felsefi tartışmalarla sıkı ilişki içinde ele alınırken, "Ölüm Sonrası" ya da "Olağanüstü Olaylar" tarihsel bir tasnif içinde kalmıştır.

Eserin yöntemsel açıdan eleştirilebileceği bir başka husus ise seçki noktasındaki eksikliği olarak ifade edilebilir. Eser "İslam Düşüncesinden Seçme Metinler" alt başlığına sahiptir ancak seçilen metinlere bakıldığında, örneğin çağdaş dönemde din felsefesi alanında özgün katkılar sunmuş Muhammed İkbâl, Fazlur Rahman, Seyyid Hüseyin Nasr gibi düşünürlerin metinleri eserde yer almamaktadır. Bu açıdan eserin alt başlığının "Klasik Dönem İslam Düşüncesinden Seçme Metinler" olarak tashih edilmesi veya sonraki edisyonlarında çağdaş düşünürlere yer verilmesi daha doğru olacaktır.

Bununla beraber bu çalışma, ileride gerçekleştirilecek benzer çalışmalar için bir metodolojik model sunmaktadır. Eserin tema seçimi, metin düzeni, çeviri tarzı, editöryal yorum yapısı gibi yönleri, farklı çalışmalar için de uygulanabilir bir iskelet sunar. Örneğin modern İslam düşüncesi, İslam hukuk felsefesi, İslam ahlak düşüncesi ya da İslam estetiği gibi alanlarda benzer bir yapı içinde derlemeler hazırlanabilir.

Sonuç olarak, "Din Felsefesinin Ana Konuları" adlı beş ciltlik çalışma, gerek kapsamı gerek yapısı ve gerekse akademik hedefleri açısından Türkçe din felsefesi literatüründe nadir görülen bütünlüklü çalışmalardan biridir. Eserin hem içerik hem biçim hem de yöntem açısından Türkçe din felsefesi literatürüne kazandırılmış önemli bir ilmî ve entelektüel ürün olduğu şüphesizdir.

Kaynakça | References

Acar, Rahim vd. (ed.). *Din Felsefesinin Ana Konuları -İslam Düşüncesinden Seçme Metinler-*. 5 Cilt. İstanbul: Küre Yayınları, 2023.

